

Dziedziczenie ustawowe a testamentowe. Ogólny zarys instytucji w kontekście praktycznych przykładów.

W dniu 16 września 2021r w Gawłuszowicach w punkcie Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego odbyło się spotkanie edukacyjne, które poświęcone było zagadnieniom dotyczącym zagadnień z zakresu prawa spadkowego. A dokładniej dziedziczenia ustawowego i testamentowego. Ogólnemu zarysowi tej instytucji w kontekście praktycznych przykładów.

Zagadnienia te z uwagi na to, że dotyczą bardzo dużego kręgu osób spotykają się na takich spotkaniach z dużym odzewem.

W pierwszej kolejności jest potrzeba omówienia jakie prawo polskie zna sposoby dziedziczenia i co z każdym z nich się wiąże.

Powołanie spadkobiercy do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Dziedziczenie ustawowe co do całości bądź części spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy w testamencie do całości bądź części spadku albo gdy żadna z osób, które powołał nie chce lub nie może być spadkobiercą.

W pierwszej kolejności powołane są dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego dzieciom w częściach równych – zasadę tą stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych (zstępni to: dzieci, wnuki, prawnuki itd.).

W braku zstępnych spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego małżonek i rodzice. Udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy, wynosi jedną czwartą całości spadku. Jeżeli ojcostwo rodzica nie zostało ustalone, udział spadkowy matki spadkodawcy, dziedziczącej w zbiegu z jego małżonkiem, wynosi połowę spadku.

W braku zstępnych i małżonka spadkodawcy cały spadek przypada jego rodzicom w częściach równych. Jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych.

Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego

zstępnym. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy.

Jeżeli jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku i brak jest rodzeństwa spadkodawcy lub ich zstępnych, udział spadkowy rodzica dziedziczącego w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy wynosi połowę spadku. Udział spadkowy małżonka, który dziedziczy w zbiegu z rodzicami, rodzeństwem i zstępnymi rodzeństwa spadkodawcy, wynosi połowę spadku. W braku zstępnych spadkodawcy, jego rodziców, rodzeństwa i ich zstępnych, cały spadek przypada małżonkowi spadkodawcy.

Na uwagę zasługuje również fakt, że uprawnieni do dziedziczenia są również dzieci przysposobione. Natomiast nie będzie dziedziczył rozwiedziony małżonek.

Drugą formą dziedziczenia jak już zostało wspomniane na wstępie jest dziedziczenie testamentowe.

Osoba, która ma pełną zdolność do czynności prawnych (czyli nie jest osobą małoletnią bądź częściowo/całkowicie ubezwłasnowolnioną), ma prawo rozporządzić swoim majątkiem na wypadek śmierci przez testament, w którym powoła do całości lub części spadku jedną lub kilka osób:

Spadkodawca może w każdej chwili odwołać zarówno cały testament, jak i jego poszczególne postanowienia.

Odwołanie testamentu może nastąpić na jeden z trzech sposobów, że spadkodawca sporządzi nowy testament, bądź też w ten sposób, że w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność, bądź wreszcie w ten sposób, że dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień.

Jeżeli spadkodawca sporządził nowy testament nie zaznaczając w nim, że poprzedni odwołuje, ulegają odwołaniu tylko te postanowienia poprzedniego testamentu, których nie można pogodzić z treścią nowego testamentu.

Na uwagę zasługuje fakt, że w polskim prawie obowiązuje prymat dziedziczenia testamentowego nad dziedziczeniem ustawowym. Najważniejsza zawsze będzie wola spadkodawcy i każdy sąd powinien w miarę możliwości respektować decyzje podjęte przez osobę która wskazuje komu po śmierci chciałaby przekazać swój majątek.

W praktyce zdarzają się sytuacje, w których dochodzi do dziedziczenia w części na podstawie testamentu oraz w części na podstawie ustawy. Są dwie takie sytuacje.

Po pierwsze wtedy kiedy spadkodawca powoła testamentem spadkobierców tylko do części spadku -np. sporządzi testament, w którym dla swojego syna przeznaczy połowę spadku oraz nie rozporządzi jednocześnie pozostałą częścią swojego majątku.

Po drugie wtedy kiedy jeden ze spadkobierców powołanych na podstawie testamentu do całości spadku nie chce lub nie może być spadkobiercą. W tym przypadku aby doszło do dziedziczenia łącznie na podstawie ustawy i testamentu muszą zostać spełnione dodatkowo dwa warunki. Pierwszy warunek- brak podstawienia przez spadkodawcę innego spadkobiercy, gdyby ten pierwszy nie chciał lub nie mógł być spadkobiercą. Drugi warunek- wyłącznie przez spadkodawcę przyrostu. Brak wyłączenia przyrostu spowoduje, że udział spadkobiercy, który nie chce lub nie może być spadkobiercą przypada pozostałym spadkobiercom.

Takie praktyczne uwagi wiązały się z największym zainteresowaniem przybyłych na spotkanie co zaowocowało długą dyskusją na zakończenie spotkania.

Koordynator
Brożek Marek